

Hoida borrelioosin varhaisoireet heti

[Reuma-lehti 2/2018](#)

Kesä tietää borrelioosia levittävää punkkiarmeijaa. Onneksi borrelioosi tunnistetaan ja hoidetaan nykyisin varhaisessa vaiheessa. Lähes kaikki hoidetut paranevat ja osa hoitamattomistakin jopa itsestään.

Kun punkki on tarttunut ihoon, se kannattaa poistaa välittömästi, ettei punkki ehdi siirtää mahdollista borrelia-bakteeria ihmisen ihon sisälle veriateriansa päätteeksi. Tässä vaiheessa ei kuitenkaan voi tietää, onko punkki harmiton vai levittääkö se borrelioosia. Sen tietää oireista.

On siis hyvä tarkkailla ihoaluetta. Merkinä punkin puremasta saattaa iholle tulla ensin ärsytysreaktio, mutta se ei vielä kerro borrelioosista. Borrelioosin varhaisvaiheen ensioire, *erythema migrans* -ihottuma, antaa odottaa itseään 5–14 päivää.

Borrelioosin varhaisvaiheen ensioire, erythema migrans -ihottuma, antaa odottaa itseään 5–14 päivää.

(Juttu jatkuu kuvan jälkeen.)

”Borrelia-bakteerin ollessa kyseessä iholle ilmestyy useimmiten pyöreä tai soikea punoittava läiskä, kuin ihoa olisi läimäytetty. Erythema migrans laajenee rengasmaiseksi tai voi jäädä vain kaarevaksi viivaksi, mutta olennaista on, että se kestää iholla pitkään. Kaikki, mitkä häviävät iholta parissa päivässä ovat jotain muuta kuin borrelioosin oire”, infektio lääkäri ja osastonylilääkäri **Mari Kanerva** HUSista sanoo.

Erythema migrans -ihottuman ilmetessä tulee mennä lääkäriin. Tässä vaiheessa ei suositella laboratoriokokeita, sillä antibioottihoidon hoidon aloittamiseksi riittävät borrelioosiin viittaavat oireet, kuten iholäiskä. Jos tässä vaiheessa tehdään vasta-ainetutkimus ja jäädään

odottamaan tuloksia, hoidon aloitus siirtyy turhaan viikolla.

”Hoitona on kahden viikon antibioottikuuri. Jos hoito on viivästynyt ja on ehtinyt ilmaantua varhaisen leviämisen merkkejä, kuuri voi olla pidempi. Mikäli borrelioosia ei tässä vaiheessa hoideta, noin joka toinen paranee varhaisvaiheen borrelioosista itsestään”, Kanerva kertoo.

Borrelioosi leviää harvoin

Borrelioosi jaetaan varhaisvaiheen, varhaiseen laajalle levinneeseen ja myöhäiseen laajalle levinneeseen tautiin.

Laajalle levinneessä borrelioosissa on hyvin monenlaisia oireita ja niitä voi tulla jopa vuoden kuluttua tartunnasta. Oireina voi olla esimerkiksi väsymystä, päänsärkyä tai paikkaa vaihtavia lihas- ja nivelkipuja. Suomessa levinnyt borrelioosi on enimmäkseen neuroborrelioosia, mutta myös nivelborrelioosia ja ihoborrelioosia esiintyy. Levinneet borrelioosit hoidetaan erikoisterveydenhuollossa.

Laajalle levinneessä borrelioosissa on hyvin monenlaisia oireita ja niitä voi tulla jopa vuoden kuluttua tartunnasta.

Neuroborrelioosin alkuvaiheen oireita ovat päänsärky, puutuminen, polttavaa särky iholla erityisesti öisin, hartiakivut tai yllättäviinkin elimiin heijastuva hermojuurikipu. Oireita on vaikea yhdistää borrelioosiin. Epäily herää viimeistään silloin, kun saadaan kasvohermoalvaus.

”Tällöin borrelian vasta-aineet ja niiden väliset suhteet tutkitaan aivoselkäydinnesteestä ja veren seerumista. Lisäksi aivoselkäydinnesteestä tutkittavalla CXCL13 -kemokiinitestillä saadaan vahvistusta diagnoosiin ja hoitopäätökseen. Jos vasta-aineet ovat negatiiviset, ei potilaalla voi olla levinnyttä borrelioosia”, Mari Kanerva kertoo.

Neuroborrelioosia hoidetaan 3–4 viikon antibioottikuurilla. Suomessa sitä hoidetaan usein suonensisäisellä antibiootilla, koska tutkimuksista tiedetään, että sillä paranevat yleensä kaikki sairastuneet. Suun kautta otettavaa lääkitystä käytetään yleensä neljän viikon ajan.

Borrelioosi saattaa levitä myös niveliin, jolloin kyseessä on nivelborrelioosi. Oireita tulee tällöin yleensä kantaviin niveliin ja yksi nivel kerrallaan. Oireet poikkeavat siis nivelreumasta, joka alkaa tyypillisesti useista pikkunivelistä. Borrelioosissa kipeään niveleen kertyy nestettä. Turvotus voi välillä jäädä pois ja taas palata.

Borrelioosi saattaa levitä myös niveliin, jolloin kyseessä on nivelborrelioosi.

Nivelborrelioosin diagnosointi on hieman helpompaa, sillä veren vasta-aineet ovat nivelborrelioosissa aina selvästi kohonneet. Jos epäillään, että taustalla saattaa olla vanha borrelioositartunta, asian voi vielä varmistaa kipeän nivelen nivelnestenäytteestä, josta tutkittava borrelian nukleinihappo eli PCR-testi on noin 50-prosenttisen varma.

”Nivelborrelioosia epäiltäessä on hyvä ottaa kummatkin näytteet, jos mahdollista. Lisäksi toisena diagnosivaihtoehtona on hyvä poissulkea nivelrikko”, Mari Kanerva toteaa.

Nivelborrelioosia hoidetaan samoin kuin neuroborrelioosia, mutta myös neljän viikon kuuri

amoksisilliiniä tai doksisykliiniä parantavat. Oireet eivät tosin häviä heti hoidon aikana ja jälkioireet voivat kestää parikin kuukautta.

”Polvesta otettu nukleiinihappokoe voi olla positiivinen vielä kolmekin kuukautta lääkehoidon jälkeen. Jos oireet jatkuvat kovina ja epäillään, ettei antibiootti ole imeytynyt, jatketaan antibioottihoitoa vielä kaksi viikkoa”, Kanerva sanoo.

Jälkitautina saattaa tulla reaktiivinen artriitti, jossa nivel muodostaa vasta-aineita omia kudoksia vastaan. Tätä ei enää hoideta antibiooteilla, vaan reumalääkkeillä kuten metotreksaatilla. Nivelborrelioosin sairastaneille on raportoitu myöhemmin tulleen nivelreuman.

”Nämä raportit on saatu nivelkeskuksista, jossa hoidetaan muutenkin nivelreumalle alttiita henkilöitä. Ei siis tiedetä, onko kyseessä syy-seuraussuhde vai sattuma.”

Kolmas levinneen borrelioosin muoto on harvinainen ihoborrelioosi, joita Kanerva on nähnyt uransa aikana vain muutaman. Kroonisessa ihoborrelioosissa kämmenselkä tai kyynärvarsi saattaa olla aluksi punoittava ja turvonnut. Kun turvotus vähitellen häviää, ihosta tulee rypyinen ja tumma. Tässäkin borrelioosissa laboratoriokokeissa selvitetään vasta-aineet. Ihoborrelioosia hoidetaan samoin kuin neuro- ja nivelborrelioosia, tosin ensisijaisesti neljän viikon antibiootti-tablettikuurilla.

”Ihoborrelioosia hoidetaan terveyskeskuksessa ja jos ehditään aloittamaan antibioottikuuri varhain, on se piste tälle taudille”, Kanerva toteaa.

Levinnyt borrelioosi hoidettu, oireet jatkuvat

Vaikka borrelia-bakteeri onkin häädetty elimistössä, levinnyt borrelioosi on jo saattanut ehtiä aiheuttaa hermo-, kudos- tai nivelvaurioita. Kudonvaurioiden paranemista ei voida nopeuttaa antibiooteilla. Oireita hoidetaan esimerkiksi särky- tai reumalääkkein, kunnes ne häviävät.

”Jos on oireita ja testi osoittaa, ettei borrelioosia ole, niin negatiiviseen vasta-ainetulokseen kannattaa uskoa. Ei saa juuttua ajatukseen, että kyseessä on negatiivisestakin tuloksesta huolimatta borrelioosi. Silloin oireisiin on jokin muu syy, joka tulee tutkia ja hoitaa. Pahinta on uskoa edelleen sairastavansa borrelioosia ja jättää todellinen sairaus hoitamatta”, Mari Kanerva sanoo.

Kanerva on huolissaan nykyajan tavasta shoppailla myös borrelioosiin diagnostiikkaa ja hoitoja. Suomen suurimmat laboratoriot, joita sairaanhoitopiiritkin käyttävät, ovat luotettavia ja sertifioituja. Hän ei siis suosittele hakemaan vastauksia ulkomailta kalliista yksityisistä laboratorioista. Niissä tehdään useita erilaisia vasta-ainetestejä, kuten lymfosyyttien transformaatiotestejä, joista saadaan keskimääräistä enemmän positiivisia tuloksia.

”Ne eivät kuitenkaan ole borrelioosidiagnostiikassa luotettavia. Mitään lisätotuutta ei ulkomaisista laboratorioista saa.”

Teksti: Teija Riikola

Kuva: 123RF

Lue myös

- [Reuma-lehti 2/2018: Borrelia-bakteeria metsästämissä](#)

- [Reumaliiton punkkisivut](#)

[Sivun alkuun](#)

[Lue Reuma-lehteä](#)